

Ympäristörikokset

**Ympäristörikosten torjunnan koulutuspäivä 5.9.2017
POLAMK/Tampere**

**Kihlakunnansyyttäjä Heidi Nummela,
Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto**

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Kenellä on rikosoikeudellinen vastuu tapahtuneesta ympäristörikoksesta?

- kuljettaja joka on kipannut jätteen ei-luvalliseen paikkaan; kiinteistön omistaja, joka on sallinut sen; jätteen tuottaja, alkuperäinen haltija?
- ympäristöluvan haltijana toimivan yhtiön toimitusjohtaja, työmaapäällikkö, kuljetusyhtiön toimitusjohtaja?
- yhtiön omistajat?
- työntekijät?
- ympäristöviranomainen?

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

- Tekijävastuu
- Rikoslaki 48 luku 1 §: Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta saattaa, päästää, jättää...
- Lähtökohtana on, että kuka tahansa tietoisesti lainvastaisesti menettelevä voi joutua vastuuseen ympäristörikoksesta

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

- Rikoslain 48 luku 7 §; rangaistukseen tuomitaan se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on (HE 94/1993vp)
- Huomioon otetaan: asema, tehtävien ja toimivaltuuksien laatu (toimintaperiaatteet, työsopimuksen sisältö tai viranhaltijoiden velvollisuudet, ympäristöluvassa määrätyt velvollisuudet) ja laajuus (aseman itsenäisyys) ja
- Osuus lainvastaisen tilan syntymiseen ja jatkumiseen

Ympäristörিকokset/vastuun kohdentuminen

Ympäristölait asettavat usein velvollisuuksia eri toimijoille, esim;

- Jätelain säännökset koskien jätehuollon järjestämistä 28 §, 29 §, 31 §
- Ympäristönsuojelulaki 2 luku 6 §, 7 §, 27 §
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 119 §
- Muinaismuistolaki 2 luku 16 §
- L vaarallisten aineiden kuljetuksesta 3 luku 8 §, 9 §

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Vastuun kohdentuminen yhteisössä:

- Osakeyhtiö
- AY/KY
- Toiminimi
- Yhdistys
- Muu yhteisö

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Osakeyhtiö:

- Toimitusjohtaja
- Hallitus
- Muu asema; tehtävät, toimivaltuudet
- Tosiasiallinen toiminta

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Avoin yhtiö/Kommandiittiyhtiö

- Vastuunalainen yhtiömies
- Muu asema; tehtävät, toimivaltuudet
- Tosiasiallinen toiminta

•Toiminimi

•Toiminimen haltija

•Muu asema

•Tosiasiallinen toimija

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Yhdistys tai muu

- Hallitus
- Muu asema, tehtävät toimivaltuudet
- Tosiasialliset toimijat

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

- muodollinen asema yksin ei riitä rikosoikeudellisen vastuun toteutumiseen
- muodolliseen asemaan saattaa liittyä lakisääteisiä velvollisuuksia, joiden laiminlyönti voi johtaa vastuuseen
- täytyy olla ns. toisin toimimismahdollisuus – todellinen mahdollisuus vaikuttaa
- muu vastuu voi syntyä vaikkei rikosta katsottaisi tapahtuneen
- osallisuuden aste voi olla erilainen/tekijä/avunantaja (tahalliset rikokset)
- tuottamuksen aste voi olla erilainen eri asemissa olevilla henkilöillä
- toiminnassa voi olla mukana useita yhtiöitä, joiden jokaisen kohdalta joudutaan selvittämään vastuut ja vastuuhenkilöt

Ympäristörikokset/vastuun kohdentaminen

Esimerkkejä esitutkinnassa selvitettävistä seikoista;

- linjaorganisaatio (yhtiön organisaatiokaaviot ym. asiakirjat)
- kysyttävä kunkin omista tehtävistä (toimenkuva, tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet)
- muiden tehtävistä
- mahdollinen työntekijöiden/ulkopuolisten käsitys niistä
- selvitettävä ovatko ympäristövastuusiin liittyvät delegoinnit tapahtuneet asianmukaisesti; annettu päteville henkilöille, riittävät valtuudet, raportointivelvollisuudet jne.
- onko toiminnassa noudatettu yhtiön toimintalinjoja vai poikettu niistä
- ovatko perehdytys ja valvonta riittäviä/toimineet

Ympäristörikokset/vastuun kohdentaminen

Rikoksesta epäillään lähtökohtaisesti seuraavilla perusteilla:

- on toteuttanut ko. toimen faktisesti
- on antanut määräyksen, toimeksiannon, suostumuksen
- on laiminlyönyt huolehtia omien vastuidensa puitteissa tehtävän hoitamisesta/sen hoitamisesta asianmukaisesti (esim. jätehuollosta/lupaehtojen noudattamisesta)

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Turun hovioikeus 17.6.2013, Tuomio 1289, Diaarinumero R
12/988

Yhtiössä oli säilytetty ympäristöluvan vastaisesti betonijätettä pitkän aikaa. Huolimatta siitä, että yhtiötä oli kehoitettu puhdistamaan kiinteistö betonijätteestä, oli betonijätteen määrä lisääntynyt. Toimintaa pidettiin ympäristölle vaarallisena.

Yhtiön toimitusjohtajina peräkkäisinä ajanjaksoina toimineet henkilöt tuomittiin ympäristön turmelemisista tuntuviin päiväsakkoihin (60 ps ja 100 ps)

Betoniaseman hoitajat tuomittiin siltä ajalta kuin toimitusjohtaja oli selkeyttänyt heidän vastuuasemiaan organisaatiossa – heillä katsottiin olleen vaikutusmahdollisuus ympäristöluvan noudattamiseen, 60 ja 80 päiväsakon suuruisiin sakkorangaistuksiin

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Helsingin hovioikeus 30.8.2013, tuomio 2297, Diaarinumero R 12/2475 (Lokapojat)

Yhtiö harjoitti pääasiassa nestemäisten jätteiden keräämistä ja kuljettamista pääkaupunkiseudulla. Jätteitä vietiin kuitenkin systemaattisesti myös muualle kuin laillisille vastaanottopaikoille. Omistajien/muodollisten vastuuhenkilöiden/tosiasiallisten toimijoiden lisäksi syytteessä oli kirjanpitäjä/”paperitöiden hoitaja”, joka oli tekijöiden lähisukulainen ja hoiti silloin tällöin faktista toimintaa. Syyte nostettiin avunannosta törkeään petokseen ja törkeään ympäristön turmelemiseen perusteina asema yhtiössä, tehtävät ja taloudellinen hyöty.

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Helsingin hovioikeus 30.8.2013, tuomio 2297, Diaarinumero R 12/2475

Osa työntekijöistä tuomittiin avunannosta ympäristön turmelemiseen, kirjanpitäjä vapautettiin alioikeuden antamasta tuomiosta, koska hovioikeus katsoi jääneen näyttämättä, että hän olisi tiennyt tai että hänen olisi täytynyt pitää varsin todennäköisenä, että päätekijät syyllistyvät heidän syykseen luettuihin rikoksiin. Asiassa jäi näyttämättä, että hän olisi menettelyllään yhtiön toiminnassa ennen rikosta tai sen aikana neuvoin toimin ja muilla tavoin tahallaan auttanut kohdissa 1-3 mainittujen rikosten tekemisessä.

Työnjohtaja tuomittiin avunannosta törkeään ympäristön turmelemiseen käräjäoikeudessa (9 kk:n ehdollinen vankeusrangaistus, työntekijöille sakkorangaistukset).

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Helsingin hovioikeus 30.8.2013, tuomio 2297, Diaarinumero R 12/2475

Myös ulkopuolisen kuljetusliikkeen omistajaa/toimijaa vastaan nostettiin syyte, koska oli kuljettanut pilaantunutta maata lukuisia kertoja puhtaiden maiden maankaatopaikalle.

Hänet vapautettiin syytteistä hovioikeudessa, koska pidettiin uskottavana, että hän oli kuvitellut kuljettavansa sadevesikaivohiekkaa ja että asiassa ei ollut esitetty väitettä siitä, että hän olisi ollut tietoinen Pyöräkuja 4:n sadevesikaivohiekka-altaaseen tyhjennetyistä muista jätelajeista kuin sadevesikaivohiekasta.

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Turun hovioikeus 25.9.2013, tuomio 1770, Diaarinumero R 12/1636

Kyse oli betonijätteen luvattomasta sijoittamisesta. Jätteen luovuttajayhtiön edustajalla katsottiin olleen velvollisuus jätteen haltijana varmistua siitä, ettei jätettä hylätä tai käsitellä hallitsemattomasti. Hänen olisi myös tullut varmistautua siitä, että vastaanottajalla on lupa – pelkkää suullista ilmoitus ei voinut pitää riittävänä. Vastaanottavan yhtiön operatiivisena johtajana ja hallituksen varsinaisena jäsenenä toiminut henkilö oli tietoisena ympäristölupaedellytyksestä hyväksynyt betonijätteen vastaanottamisen. Kummankin menettelyä pidettiin törkeän huolimattomana. Sen sijaan henkilöllä, jonka tehtävänä oli toimeksiannon perusteella kuljettaa betonijätettä ei katsottu olleen samanlaista velvollisuutta selvittää vastaanottajan mahdollista ympäristölupaa. (50 ps ympäristön

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Rovaniemen hovioikeus 27.3.2015, tuomio 15/113563, R
13/752

Kaupungin rakennusvalvontaviraston virastopäällikkö ja hänen sijaisensa olivat syytteessä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta sillä perusteella, että eivät olleet rakennuslupa-asiaa ratkaistessaan ottaneet huomioon kaavassa olevia suojelumerkintöjä. Asunto-osakeyhtiön isännöitsijä ja hallituksen puheenjohtaja (joka toimi rakennushankkeen pääsuunnittelijana) olivat syytteessä rikoslain 48 luvun 6 §:n rakennussuojelurikoksesta. Muinaisjäännös oli tuhoutunut lähes koko rakennettavaksi suunnitellulta alueelta. Virastopäällikkö ja sijainen tuomittiin, isännöitsijän osalta syyte hylättiin mutta pääsuunnittelijana toiminut henkilö tuomittiin, koska siinä ominaisuudessaan hänen olisi pitänyt ottaa selvää asemakaavasta ja suojelumerkinnästä

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Hyvinkään käräjäoikeus 25.4.2017, tuomio 17/116237,
Asianumero R 16/515

Pohjavesialueella sijaitsevalle kiinteistölle oli tuotu yli 30.000 m³ savea, jonka epäiltiin aiheuttavan pohjavedelle haittaa. Syyte nostettiin kiinteistön omistajaa, hänen miestänsä, joka oli käytännössä hoitanut toimintaa sekä kuljetusyhtiön pääomistajia vastaan. Toinen oli toimitusjohtaja ja kumpikin hieman eri vastualueilla toiminnasta tosiasiallisesti vastaavia henkilöitä. Käräjäoikeus arvioikin vastaajien vastuuta menettelystä rikoslain 48 luvun 7 §:n perusteella. Käräjäoikeus katsoi, että toinen yhtiön vastuuhenkilöistä oli toiminut maanrakennustoiminnasta vastaavana henkilönä yhtiössä, joka toimi alalla ammattimaisesti, oli tutustunut alueeseen, perehtynyt lupatilanteeseen, joten hänen menettelynsä oli asiassa tahallista. Käräjäoikeus viittasi erityisesti jätelain 12 §:n mukaiseen

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Hyvinkään käräjäoikeus 25.4.2017, tuomio 17/116237,
Asianumero R 16/515

Käräjäoikeus katsoi, että toinen vastaajista yhtiön toimitusjohtajana ja toiminnan laillisuudesta vastaavana oli tullut tietoiseksi siitä, että yksityishenkilöiden omistamalle kiinteistölle ajetaan suuria määriä maa-aineksia. Hänen olisi asemansa perusteella tullut varmistautua siitä, että maanajolle oli edellytykset. Kokonaisarvostelussa toimitusjohtajan menettelyä ei pidetty tahallisena vaan törkeän huolimattomana. Kiinteistön omistajan ja tämän miehen katsottiin toimineen tahallisesti, koska olivat tietoisia menettelyn vaatimista edellytyksistä. Kaikki vastaajat tuomittiin törkeistä ympäristön turmelemisista kuuden kuukauden pituisiin ehdollisiin vankeusrangaistuksiin (yhtiön vastuuhenkilöiden osalta lainvoimainen muutoin valitettu)

Ympäristörikkokset/vastuun kohdentuminen

Helsingin hovioikeus 11.4.2017, tuomio 17/114980,
Asianumero R 15/2177

Yhtiön toiminnassa oli laiminlyöty noudattaa ympäristöluvan määräystä, jonka mukaan jäteasfalttia sai käyttää asfaltin valmistuksessa enintään 20.000 vuodessa. Jäteasfalttia oli käytetty mm. vuonna 2011 214.813,7 tonnia ja vuonna 2012 160.812,6 tonnia.

Syytteet kohdistuivat yhtiön toimitusjohtajaan, yhtiön Etelä-Suomen aluejohtajaan ja asfalttiaseman toiminnasta vastanneeseen päällikköön.

Hovioikeus katsoi selvitetyn, että aluejohtaja oli määrännyt asfalttiaseman päällikön käyttämään asfaltin valmistamisessa enemmän jäteasfalttia kuin ympäristölupa salli. Yhtiön toimitusjohtaja oli sallinut menettelyn.

Tuomittiin ympäristönsuojelulain rikkomisista 18, 20 ps

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Korkein oikeus 9.9.2016, Tuomio 1827, Diaarinumero R2012/406 (2016:58)

Yhtiö oli valmistanut tuotantolaitoksessaan perunahiutaleita, mikä oli vaatinut ympäristölupaa. Korkeimmassa oikeudessa kysymys oli siitä, olivatko yhtiön hallituksen jäseninä toimineet henkilöt yhdessä toimitusjohtajan kanssa laiminlyöneet järjestää yhtiön jätehuollon niin, ettei jäte tai jätteenkäsittely aiheuta vaaraa tai vahinkoa ympäristölle. Käräjäoikeus oli hylännyt heitä vastaan nostetut syytteet. Hovioikeus oli puolestaan katsonut, etteivät yhtiön hallituksen jäsenet voineet vapautua rikosoikeudellisesta vastuustaan sillä, etteivät he tunteneet ympäristöluvan ehtoja tai tienneet siitä, miten niitä käytännössä seurattiin.

Ympäristörikokset/vastuun kohdentuminen

Korkein oikeus 9.9.2016, Tuomio 1827, Diaarinumero R2012/406 (2016:58) Ympäristön turmeleminen

Korkein oikeus arvioi päätöksessään osakeyhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan välisiä vastuusuhteita ja ympäristön pilaantumisen aiheuttavan toiminnan merkittävyyttä yhtiön toimialalla. Yhtiön tuotannon järjestäminen ympäristöluvan määräysten mukaisesti ja muutoinkin siten, ettei tuotannosta aiheudu ympäristöhaittoja oli toimialan kannalta keskeinen ja toiminnan laatuun sekä laajuuteen nähden merkittävä asia, jonka hoitaminen edellytti myös taloudellisia resursseja. Hallituksen jäsenet eivät voineet vapautua vastuusta pelkästään sillä perusteella, että heidän tehtävillään oli ollut muu painotus, he eivät tienneet ympäristöluvan sisältöä tai eivät ymmärtäneet vastuutaan hallituksen jäseninä. Ottaen huomioon rikotun huolellisuusvelvollisuuden laatu voitiin heidän

Ympäristörikokset/vastuun kohdentaminen

Helsingin hovioikeus, tuomio 19.4.2017, 17/115612,
Asianumero R 15/3124, Vaarallisten aineiden kuljetusrikos

Vaarallisia jätteitä kuljettanut rekka-auto syttyi palamaan kehä III:lla. Kuljetuksessa havaittiin säännösten vastaista menettelyä.

Syyttäjä vaati HSY:n aluepalveluiden käyttöpäällikölle, ongelmajätevastaavalle ja vastaavalle työnjohtajalle sekä kuljettajalle rangaistusta vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta. Käräjäoikeus oli katsonut, että kuljetuksessa oli syytteessä mainittuja virheitä ja puutteita mutta vastaajat eivät olleet menetelleet asiassa törkeän huolimattomasti ja hylännyt kaikki syytteet.

Hovioikeus katsoi, että kaikkia em. henkilöitä oli pidettävä lähettäjän tehtävistä vastuussa olevina henkilöinä.

Selvitettyinä pidettiin myös sitä, että HSY:ssä oltiin tietoisia

Ympäristörikokset/vastuun kohdentaminen

Helsingin hovioikeus, tuomio 19.4.2017, 17/115612,
Asianumero R 15/3124, Vaarallisten aineiden kuljetusrikos

Hovioikeus katsoi kuitenkin, että asiassa saadun selvityksen perusteella vastaajilla oli perusteltu syy luottaa keräysjärjestelmän riskittömyyteen ja siihen, että kuljettajat varmistuivat kuljetuksen turvallisuudesta.

Kuljettajan syyksi luettiin syyttäjän toissijaisen vaatimuksen perusteella vaarallisten aineiden rikkomus, koska ajoneuvossa ei ollut ollut asianmukaista sammutinta – tämä ei kuitenkaan ollut vaikuttanut tapahtuman lopputulokseen.

Ympäristörikokset/ Yhteisösakko

Yhteisösakolla on tarkoitus vaikuttaa oikeushenkilön päätöksentekoon ja sen toiminnan ohjautumiseen. Sellaisessa yhteisössä, jonka organisaatio on monimutkainen ja jossa päätöksenteko on eriytynyttä, yksilörangaistuksen vaikutukset eivät aina ulotu sinne, missä yhteisön toimintalinjoista päätetään. Jos rikoksen tekijänä tuomitaan sellainen henkilö, joka ei voi vaikuttaa oikeushenkilön toimintatapoihin eikä päätöksentekoon, hänelle tuomittavalla rangaistuksella ei juurikaan voida vaikuttaa yhteisön toimintaan. Sen sijaan välittömästi yhteisön taloudellista tulosta heikentävän yhteisösakon voidaan olettaa vaikuttavan suoraan niiden päätösharkintaan, joiden asema tai taloudelliset edut riippuvat yhteisön taloudellisesta menestyksestä ja jotka myös päättävät yhteisön toimintalinjoista ja -tavoista (HE 95/1993 vp, s. 3 - 5)

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

Rikoslaki 48 luku 9 §; Oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovelletaan ympäristörikosluvun rikoksiin

Rikoslaki 48 a luku 6 a §; Oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovelletaan törkeään metsästysrikokseen

Rikoslaki 9 luku oikeushenkilön rangaistusvastuusta:

Yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tehty rikos, **on syyttäjän vaatimuksesta tuomittava rikoksen johdosta yhteisösakkoon**, jos se on tässä laissa säädetty rikoksen seuraamukseksi.

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen.

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

(2 §) Rangaistusvastuun edellytykset:

- jos yhtiön lakisääteiseen toimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen
- taikka jos yhtiön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi.
- yhteisösakkoon tuomitaan, vaikkei rikoksentekijää saada selville tai muusta syystä tuomita rangaistukseen.

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

- (3 §) Rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos
- rikoksen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai oikeushenkilön hyväksi
 - ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virka- tai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella.

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

(5 §) Alin yhteisösakon rahamäärä on 850 ja ylin 850 000 euroa.

(6 §) Yhteisösakon mittaamisperusteet

Yhteisösakon rahamäärä vahvistetaan oikeushenkilön 2 §:ssä tarkoitetun laiminlyönnin laadun ja laajuuden tai johdon osuuden sekä oikeushenkilön taloudellisen aseman mukaan. Huomioon otetaan

- rikoksen laji ja vakavuus
- rikollisen toiminnan laajuus
- tekijän asema oikeushenkilön toimielimissä
- osoittaako oikeushenkilön velvollisuuksien rikkominen piittaamattomuutta lain säännöksistä tai viranomaisten määräyksistä, sekä muualla laissa säädetyt rangaistuksen

Ympäristöriskot/Yhteisösakko

- Taloudellista asemaa arvioitaessa otetaan huomioon
- oikeushenkilön koko
- vakavaraisuus
- toiminnan taloudellinen tulos
- muut oikeushenkilön talouden arvioimiseen olennaisesti vaikuttavat seikat.

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

(4 §) Tuomioistuin saa jättää oikeushenkilön tuomitsematta yhteisösakkoon, jos:

- 1) oikeushenkilön 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu laiminlyönti taikka johdon tai oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävän osuus rikoksessa on vähäinen; taikka
- 2) oikeushenkilön toiminnassa tehty rikos on vähäinen,

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

(4 §) Tuomioistuin saa jättää tuomitsematta yhteisösakkoon myös silloin, kun rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomana ottaen huomioon:

- 1) oikeushenkilölle rikoksesta aiheutuneet muut seuraukset;
- 2) oikeushenkilön toimet uusien rikosten ehkäisemiseksi; rikoksen vaikutusten ehkäisemiseksi tai poistamiseksi taikka laiminlyönnin ja rikoksen selvittämisen edistämiseksi; taikka
- 3) sen, että oikeushenkilön johtoon kuuluva tuomitaan rikoksesta rangaistukseen, jos oikeushenkilö on pieni, rangaistukseen tuomittavan omistusosuus oikeushenkilössä on suuri tai hänen henkilökohtainen vastuunsa oikeushenkilön velvoitteista on merkittävä.

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

(7 §) Syyttäjä saa jättää rangaistusvaatimuksen oikeushenkilöä vastaan tekemättä, jos:

1) oikeushenkilön 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu laiminlyönti tai sen johdon taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävän osuus rikoksessa on ollut vähäinen taikka

2) oikeushenkilön toiminnassa tehdystä rikoksesta ei ole aiheutunut muuta kuin vähäistä vahinkoa tai vaaraa

ja oikeushenkilö on vapaaehtoisesti ryhtynyt tarpeellisiin toimiin uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Rangaistusvaatimus saadaan jättää tekemättä myös, jos rikoksentekijä 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa on jo tuomittu rangaistukseen ja on odotettavissa, ettei oikeushenkilöä tämän vuoksi tuomittaisi yhteisösakkoon.

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Esitutkinnassa yhteisösakon edellytysten selvittämiseksi:

- kuullaan yhtiön edustajaa rikoksesta epäiltynä (?) entäs jos kuullaan esim. prokuristi (?) muu
- kuulustelun sisältö riippuu siitä kuinka lähellä tekijäporrasta ollaan; selvitetään organisaation rakenne, tehtävät ja vastuut, yhtiön linjaukset suhteessa menettelytapoihin ym., kuullaan myös yhtiön taloudellisesta tilasta
- onko toiminta ollut yhtiön ohjeiden mukaista, tms. esimiesten hyväksymää vai onko esim. toimittu ohjeiden vastaisesti
- yhtiön taloudellisesta tilasta tilinpäätös ja tase ovat yleensä varsin hyvin suuntaa antavia

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Rikoslain 8 luku 7 §

Yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisaika on sama kuin vaateen perusteena olevan rikoksen vanhentumisaika. Lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta.

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Vaasan hovioikeus 22.5.2013, tuomio nro 652, Diaarinumero R 12/481 (Ympäristön turmeleminen)

Soranottotoiminnassa oli otettu maa-aineksia mm. alimman sallitun korkeustason alapuolelta yhteensä 120.791,21 k-m³ ja maa-aineksia oli otettu myös lupaehdoissa asetetun rajan ulkopuolelta enimmillään noin 15-20 metriä.

Yhtiön toimitusjohtaja oli syyllistynyt rikokseen ja teko oli tapahtunut pitkän ajanjakson kuluessa. Luvan vastaisesti nostetun soran määrä oli erittäin huomattava. Perusteet yhteisösakon tuomitsemiseen olivat olemassa eikä syyttäjän vaatimaa 15.000 euron määrää voitu pitää teon laatu huomioonottaen kohtuuttomana.

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Turun hovioikeus 17.6.2013, Tuomio 1289, Diaarinumero R 12/988 (Ympäristön turmeleminen)

Yhtiön toiminnassa oli tapahtunut rikos rikoslain 9 luvun 1 ja 2 §§:ien tarkoittamalla tavalla.

Yhtiössä oli säilytetty ympäristöluvan vastaisesti betonijätettä pitkän aikaa. Huolimatta siitä, että yhtiötä oli kehoitettu puhdistamaan kiinteistö betonijätteestä, oli betonijätteen määrä lisääntynyt. Toimintaa pidettiin ympäristölle vaarallisena. Rikos ei ollut vähäinen.

Yhtiö ei ollut puuttunut siihen, että betonijätettä tuotiin kiinteistölle ja säilytettiin luvan vastaisesti vaikka johdon oli täytynyt siitä tietää. Yhteisösakko ei ollut kohtuuton.

Ottaen huomioon rikoksen laji ja vakavuus, pitkä tekoaika, yhtiön toimitusjohtajien osallisuus ja yhtiön taloudellinen asema tuomittiin yhtiö 15.000 euron suuruiseen yhteisösakkoon

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

Lokapojat (2013):

”Hovioikeus katsoo, että vaikka rikos on vakava ja yhtiön johtoon kuuluneiden T:n ja K:n osuus rikoksen tekemisessä on ollut keskeinen, yhteisösakon tuomitsemista vastaan puhuu niin painavasti sen kohdistuminen tosiasiallisesti ankariin vankeusrangaistuksiin tuomittuihin vastaajiin, että yhteisösakon tuomitseminen olisi 1.4.2003 voimaan tulleen rikoslain 9 luvun 4 §:ssä tarkoitettuihin tavoin kohtuutonta. Ennen 1.4.2003 voimassa olleen rikoslain 9 luvun 4 §:ää sovellettaessa Lokapojat Oy:lle ei hovioikeuden harkinnan mukaan tule tuomita yhteisösakkoa.”

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

Tuusulan käräjäoikeus 15.4.2016, Tuomio 16/116154,
Asianumero R 15/312

Kaksi työmaapäällikköä ja työmaainsinööri tuomittiin ympäristön turmelemisesta tilanteessa, missä mm. luvanmukaisen ottoalueen ulkopuolelta oli luvattomasti otettu maa-aineksia 69.000 kiintokuutiota.

Yhtiö tuomittiin 50.000 euron suuruiseen yhteisösakkoon, koska lupa-alueen rajat olivat olleet pitkään merkitsemättä, rajat oli myöhemmin merkitty virheellisesti, paikalla toimivaa yrittäjää ei oltu valvottu eli yhtiön johtamista ei oltu kehitetty ajan vaatimusten tasolle. Yhtiön taloudellisista asioista ei oltu esitetty selvitystä mutta yleistiedon varassa voitiin todeta, että kyseinen yhtiö oli iso yritys ja merkittävä toimija omalla toimialueellaan. (Yhtiö on valittanut tuomiosta)

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Hyvinkään käräjäoikeus 25.4.2017, tuomio 17/116237,
Asianumero R 16/515 (Törkeä ympäristön turmeleminen)

Huolimatta siitä, että rikosta ei voitu pitää vähäisenä, eikä yhtiötä voitu pitää rikoslain 9 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla pienenä, katsoi käräjäoikeus että yhteisösakko kohdistuisi kuitenkin huomattavan omistusosuuden omaaviin vastaajiin ja ottaen huomioon asiassa esitettyjen ennallistamiskulujen suuri määrä (ilmoitettu noin 300.000), piti käräjäoikeus yhteisösakon tuomitsemista kohtuuttomana.

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Hyvinkään käräjäoikeus 12.5.2017, tuomio 17/119248,
Asianumero R 16/574

Betonialan yrityksen toiminnassa oli rikottu useita ympäristöluvan määräyksiä, mm. öljysäiliön tankkauspaikan asfaltti oli halkeillut, ongelmajätekontti oli sijainnut päällystämättömällä alueella, betonia oli varastoitu päällystämättömällä alueella ja prosessivesiä johdettiin avo-ojaan. Laitos sijaitsi tärkeällä pohjavesialueella. Lisäksi alueelle oli rakennettu meluvalli ilman asianmukaista lupaa.

Yhtiön toimitusjohtaja tuomittiin ympäristön turmelemisesta. Harkittaessa yhteisösakon tuomitsemista käräjäoikeus otti huomioon ympäristölupavaatimuksen, niiden noudattaminen vasta hallintopakon jälkeen, johdon huomattavan osuuden teossa ja yhtiön taloudellisen tilanteen. Yhtiö tuomittiin 30.000 euron suuruiseen yhteisösakkoon. Yhtiön liikevaihto oli 14,8 milj. e ja tilikauden tulos 910,1 t e.

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Korkein oikeus 2002:39

Harkitessaan yhteisösakon tuomitsemisen perusteita ja arvioidessaan niiden keskinäistä merkitystä Korkein oikeus katsoo, että vahvimmin yhteisösakon tuomitsemisen puolesta puhuu rikoksen vaarallisuus ja yhtiön johdon osallisuus rikoksen tekemiseen. Toisaalta yhteisösakon tuomitsemista vastaan puhuu hyvin selvästi yhteisösakon kohdistuminen A:han, jolle jutussa tuomitaan myös vankeusrangaistus (yhtiö oli pienyhtiö, jonka merkitys vastaajalle oli työpaikka). Koska yhteisösakon ja vankeusrangaistuksen (9 kk ehdollista) kohdistuminen samaan henkilöön on yhteisösakon päätarkoituksen vastaista, Korkein oikeus katsoi että yhteisösakon tuomitsemista vastaan puhuva peruste painoi kokonaisharkinnassa selvästi eniten. Tämän vuoksi

Ympäristörikokset/yhteisösakko

Korkein oikeus 2002:39

Eriävä mielipide:

A:lle on tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus. Yhteisösakko on varallisuuteen kohdistuva seuraamus. Kun A:lle ei ehdollisen vankeuden ohella tuomita varallisuuteen kohdistuvaa sakkorangaistusta, ei siitä, että sama rikos johtaa sekä yksilörangaistuksen että yhteisösakon tuomitsemiseen, aiheudu kohtuuttomuutta.

Oikeuskäytäntöä RL 48:4

Korkein oikeus 20.3.2008, Diaarinumero R 2007/147
(KKO:2008:33)

Öljynjalostamolla yhtiön operaattori oli siirtänyt öljyä säiliöstä toiseen. Operaattori oli unohtanut sulkea yhden venttiilin sillä seurauksella, että siirron yhteydessä arviolta 300 kuutiometriä öljyä valui maahan ja sen kautta öljyä pääsi myös mereen. Öljy tahri rantoja noin 10 kilometrin matkalta. Öljy oli levinnyt saaristo-olosuhteissa laajalle alueelle, josta osa on luonnonsuojelualuetta. Se oli edellyttänyt huomattavia ja osin vaikeita puhdistustoimenpiteitä, jotka olivat kestäneet pitkähkön ajan. Öljyvahingon aiheuttama haitta luonnolle, ympäristön yleiselle viihtyisyydelle ja virkistyskäytölle oli jatkunut lähes puoli vuotta. Kyse oli erityisen suuresta vahingosta. Yhtiössä esimiesasemassa olevat henkilöt oli tuomittu tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta. Yhtiö

Ympäristörikokset/Yhteisösakko

KKO 2014:20

Yhtiön työmaapäällikkö ja työnjohtaja oli tuomittu rangaistukseen työturvallisuusrikoksesta, koska he olivat huolimattomuudesta rikkoneet valtioneuvoston päätöksen 410/1986 mukaisia räjäytys- ja louhintatyöstä annettuja järjestysohjeita. Heidän tekonsa oli tullut mahdolliseksi, koska yhtiössä oli laiminlyöty järjestää sanottujen työturvallisuusmääräysten mukainen vastuunjako ja valvonta. Yhtiön suhtautuminen työturvallisuuden organisointiin ja valvontaan on ollut moitittavaa, ja järjestysohjeiden noudattamiseen tietyiltä osin oli suhtauduttu piittaamattomasti. Oikeushenkilön taloudellisen aseman arvioinnin tarkoitus oli selvittää yhtiön kyky selvitä yhteisösakon maksamisesta, tärkein arvioinnin lähde oli tilinpäätökset. Liikevaihto oli ollut mm. v. 2012 557 milj. euroa ja voitonjakokelpoiset varat 34 milj. euroa. Yhteisösakon määrä 180.000 euroa.

Kiitos!

Heidi Nummela puh. 029 56 23 139/040 568 3499

heidi.nummela@oikeus.fi